

ŠUMARSKI LIST

Pretpлата za nečlanove K 12 na godinu. — Članovi šumar. društva dobivaju list besplatno. — Članarina iznaša za utemeljitelja K 200. — Za članove podupirajuće K 20. — Za redovite članove I. razreda K 10 i 2 K pristupnine. — Za lugarsko osoblje K 2 i 1 K pristupnine i za »Šum. list« K 4 u ime preplate. — »Lugarski viestnik« dobivaju članovi lugari besplatno. Pojedini broj »Šum. lista« stoji 1 K. Članarinu i preplatu na list prima predsjedništvo društva.

Uvrstbina za oglase: za 1 stranicu 16 K; za $\frac{1}{2}$ stranice 8 K; za $\frac{1}{3}$ stranice 5 K 20 fl. $\frac{1}{4}$ stranice 4 K. — Kod višekratnog uvrštenja primjereni popust.

O porezu na šume.

Piše dr. Gjuro Nenadić, kr. šumar. pristav.

I.

U zajedničkom hrv.-ugar. saboru u Budimpešti raspravljaju se zakonska osnova o reformi poreza, o kojoj se u našoj javnosti mnogo piše i govori. Nema sumnje o tomu, da će osnova o reformi poreza biti od velikog upliva na naš budući narodno-gospodarski i kulturni razvitak.

Uvadjaju se novi porezni oblici, koji iz temelja ruše trošnu zgradu staroga poreznoga sistema, a na ruševinama njenim diže se nova, mnogi vele: bolja i ljepša, koja će pod krov svoj primiti i siromašnoga seljaka, koji svoju grudu zemlje obrađuje u znoju lica svoga.

Zakonska osnova o reformi poreza, pozna ove porezne oblike: 1. Porez od zemlje ili zemljarinu. 2. Porez od kuća ili kućarinu. 3. Obću tecivarinu. 4. Porez na kamate i rente. 5. Tecivarinu na poduzeća, koja su obvezana na javno polaganje svojih računa. 6. Dohodarinu.

O svakom poreznom obliku ne možemo ovdje napose raspravljati, jer bi nas to predaleko odvelo i jer to, strogo uzevši, ne spada u našu dužnost, nego u dužnost drugih faktora.

Opazka uredništva. Ova rasprava poslana nam je još u mjesecu veljači t. g. dakle u vrijeme, kada se je u govoru stojeća zakonska osnova još raspravljala u zajedničkom ugarsko-hrvatskom saboru, nu radi pomanjkanja prostora možemo ju tek sada donjeti. — Zakonska osnova o reformi državnih izravnih poreza, koju je ministar — predsjednik Dr. A. Wekerle zajedničkom saboru predložio u listopadu 1907. bila je predmetom parlamentarne rasprave za vrijeme od 18. siječnja do 13. ožujka t. g., te je nakon toga dostavljena velikaškoj kući, u kojoj je također prihvaćena, te zatim podnešena na sankciju na prethodno mjesto.

Mi ćemo nastojati izložiti glavne ustanove zakonske osnove o zemljarini u opće, a porez na šume osvjetliti sa gledišta šumsko-političkoga napose.

Zemljarina je historijski najstariji porez, jer kada je čovjek prestao nomadskim načinom života živjeti i počeo stanovitu površinu zemljišta orati i kopati, poprimilo je to zemljište oblik kapitala. Na zemljištu se najprije opazilo, da ono po odbitku troškova produkcije, stanoviti čisti prihod odbacuje. Ovaj čisti prihod bio je izvor poreza na zemljište, koji se danas u nas odmjeruje po jedinici površine — po jutru.

Čisti dohodak od zemljišta čini obično znameniti dio u čistom prihodu naroda, pa je za to porez od zemljišta važan dio državnog prihoda, koji postaje još tim važniji, što je stalan, jer je teško promjenljiv.

Poznato je, da se porez na zemljište najprije udarao po broju posjeda, a na pašnjake po broju i vrsti blaga, zatim se prešlo na veličinu posjeda, a mnogo kasnije uzela se u obzir vrijednost posjeda i brutto-prihod, a na koncu uzeo se za podlogu „čisti“ prihod svake pojedine površine zemljišta.

Ovaj posljednji način oporezovanja zemljišta mogao je u život stupiti tek onda, kada se zemljišni katastar osnovao i uredio, pa se iz ovog jasno vidi, koliku važnost uredjen katastar u svakoj zemlji ima.

Carskim patentom od 31./X. 1849. uveden je austrijski zemljišni katastar u Hrvatskoj i Slavoniji, a carskim patentom od 4. ožujka 1850. uvedena je privremena zemljarina (Zem. zakon. vladin list za Hrv. i Slav. od g 1850., komad V., broj zakona 32., strana 167.). Pošto se ovaj patent nije mogao provesti za upravnu godinu 1851., to se je od 1. studena 1850., pa do svršetka privremenog zemljišnog katastra, raspisivao porez po jutru, kulturi i razredu u raznim iznosima.

Kada je bio dovršen privremeni katastar i uzakonjen člankom XXV.: 1868., koji je za osnovku poreza uzeo čisti prihod za svaku česticu za sebe, bude prvi put raspisana zemljarina sa 20%, a sa zemljorasteretnim prirezom ukupno sa 29.76% od čistog prihoda.

I ako su načela ovoga katastra bila ispravna, to se ipak nijesu valjano provela, pa sastavljeni operati nijesu uslijed toga odgovarali faktičnom stanju stvari.

Zbog toga bude god. 1875. zakonskim člankom VII. stvo-
ren moderan, stalan zemlj. katastar, koji je na snagu stupio
god. 1884., te do danas postoji.

Glavna razlika izmedju ovoga i onoga katastra leži u na-
činu izmjere zemljišta. Dok su površine staroga katastra bile
ustanovljene većim dijelom pomoću lanca, usmenog valovanja,
ili procjene, to je površina novoga katastra ustanovljena na
temelju triangulatorne i grafičke izmjere.

Zakonskim člankom XL. od god. 1881. kontingentirana
je zemljarina za Hrvatsku i Ugarsku sa 29 milijuna forinti
(bez zemljorasteretnog nameta), koji je kontingenat zak. čl.
XLVI. od g. 1883. snižen na 26 milijuna forinti.

Prema tomu je na ukupni prosječni čisti prihod zemljišta
odredjen porezni ključ sa 17·1⁰/₁₀, a na zemljorasteretni namet
sa 8·4⁰/₁₀ ili ukupno 25·5⁰/₁₀.

U Hrvatskoj i Slavoniji iznosi danas čisti katastr. prihod
17, a u Ugarskoj 144 milijuna kruna, što odgovara prosječno
za sve vrsti zemljišta po jutru u Hrvatskoj i Slavoniji 4·90
K, a u Ugarskoj 5·48 K.

Prema Bedö u* iznosi čisti katastr. prihod šuma u pojedinim
županijama, kako slijedi:

Županija	Katastr. jutara	Ukupni čisti kat. prihod u krunama	Katastr. čisti pri- hod po jutru u K.
Ličko-krbavska	463.384	315.100	0·68
Modruš.-riječka	365.511	208.342	0·57
Zagrebačka	456.725	730.760	1·60
Varaždinska	158.552	209.288	1·32
Bjelovarsko-križ	321.334	349.802	1·09
Požeška	345.778	331.946	0·95
Virovitička	317.124	545.452	1·72
Srijemska	230.918	498.782	2·16
Svega	2,659.326	3,189.472	1.03

* Die Beschreibung der Wälder des ungarischen Staates. 1895.

Od kada je zemljišni katastar osnovan, pa do danas, projurilo je četvrt vijeka. U tomu vremenu nastale su u gospodarskom obradjivanju zemljišta mnoge promjene, uslijed kojih kataster današnjim potrebama vremena više ne odgovara. Ta u prirodi već leži, da ondje, gdje ima napretka, mora biti i promjenljivosti, jer je promjenljivost polazna tačka napretku i kulturi.

Nova zakonska osnova želi te promjene u red dovesti i mane katastra odstraniti na dva načina.

1. Imaju se provesti promjene, koje su nastale u teždbenoj vrsti pojedinih zemljišta u opće.

2. Imaju se odstraniti nepravilnosti zemljarine u onim općinama, gdje su zemljišta već u početku pogriješno klasificirana, ili gdje su te nejednakosti poslije nastale, a ondje, gdje je neobhodno potrebno, imaju se ustanoviti i nove ljestvice čistog prihoda.

Prema tomu ne će se ovom zakonskom osnovom o reviziji katastra, mjenjati tehničkom izmjerom udareni osnovi katastru i porezu od zemljišta, nego se hoće odstraniti ono, što u njemu ne valja i potrebama vremena više ne odgovara.

Ispravak težadbene grane ima se provesti svuda t. j. u katastru imaju se provesti sve do sada trajno nastale promjene kulture. Ako se daklem šuma ili pašnjak pretvorio u oranicu ili livadu, ima se ta promjena u katastru provesti, uslijed česa će se naravno i zemljarina u drugom iznosu plaćati.

U buduće imaju se sve promjene u načinu obradjivanja zemljišta za 30 dana iza nastale promjene financijalnom ravnateljstvu prijaviti, da tu promjenu u katastru provede.

Ovo je vrlo važna novost u zakonu o zemljarini. Dosada su prostrane površine šuma i pašnjaka pretvorene u oranice i livade, a u katastru su ostale i dalje kao šume i pašnjak sa neznatnom zemljarinom. Primjera radi navadjamo, da se površina šuma u Hrv. i Slav. od godine 1900.—1905. umanjila za 133.526 jutara, koja su većim djelom vlasništvo privatnih veleposjednika.

To je sve s teoretskog gledišta posve izpravno i odgovara pravednosti. Nu iskustvo stečeno dosada s našim katastrom, ulijeva u nas bojazan, da u praksi ne će sve tako lahko od ruke ići. Ta poznato je, da se u katastru ne provadjaju valjano ni promjene posjednika, te se vrlo često propisuje porez od zemljišta mjesto pravom posjedniku, kojoj trećoj osobi. Bojati se dakle, da se ni promjene teždbe ne će valjano i točno provadjati, pa će zbrka u katastru biti samo još veća.

Pogriješke u klasifikaciji zemljišta ispravljat će za svaku županiju županijsko zemljarinsko povjerenstvo, koje će biti sastavljeno iz 12 redovitih članova i 6 zamjenika, koje bira županijska skupština, a može biti izabran i onaj, koji nije član župan. skupštine. Zemaljsko zemljarinsko povjerenstvo sastoji se od 30 redovitih članova i isto toliko zamjenika, od kojih bira zastupnička i velikaška kuća svaka po 6 redovitih članova i isto toliko zamjenika, a hrvatski sabor bira 3 redovita člana i isto toliko zamjenika, 15 redovitih članova i isto toliko zamjenika imenuje ministar financija.* Predsjednik je ministar financija ili po njemu designirani njegov zamjenik. Izvjestitelji su po ministru financija imenovani državni organi bez prava glasa.

Izvjestitelj financijskog ravnateljstva predlaže ponajprije po njemu ustanovljenu škalu čistog prihoda dotičnom županijskom povjerenstvu, ovo ustanovljuje tu škalu, a zemaljsko povjerenstvo ju preispituje i konačno ustanovljuje razrede zemljišta i čiste prihode svakoga pojedinog razreda.

Nakon toga upisuje se u katastru kod svakog zemljišta novo ustanovljeni čisti prihod dotičnog razreda. Ovi se ispravci izlože na javni uvid. Protiv te razredbe podnešene prigovore rješava županijsko zemljarinsko povjerenstvo, a prizive protiv rještbe županijskog zemljarinskog povjerenstva, zemaljsko zemljarinsko povjerenstvo.

* Ovako je bilo u izvornoj zakonskoj osnovi, nu međutim je osnova promjenjena onamo, da zemaljsko zemljarinsko povjerenstvo (koje je zajedničko za Ugarsku i Hrvatsku i Slavoniju), sastoji od 40 redovitih članova i isto toliko zamjenika, od kojih će po 10 članova i isto toliko zamjenika birati zajednički sabor i velikaška kuća, a 20 članova i isto toliko zamjenika imenovati će ministar financija.

Troškove oko revizije katastra nosi država; svi prizivi i molbe kod uredjenja zemljarine jesu prosti od biljegovine, a službeno dopisivanje općina i članova povjerenstva, prosto je od poštarine.

Zemljarina ima se prema novoj procjeni plodnosti zemljišta, obavljenoj prema novoj zakonskoj osnovi, slijedeću godinu iza dovršenja svih poslova propisati. To sve ima biti gotovo do konca god. 1911. Preinaka zemljarine uslijed promjenjene kulture, ima se pako počevši od 1. siječnja 1909. provesti. Dok se svi ti poslovi u Hrvatskoj i Ugarskoj ne dovrše, ostaje u krijeposti dosadanji ključ.

Iza dovršenja sviju radnja, dakle od 1. siječnja 1912. sjedinjuje se sadanja zemljarina (17.1% čistog prihoda) i zemljorasteretni namet (8.4% čistog prihoda) u jednu jedinstvenu zemljariuu, kojoj se ključ ustanovljuje sa 20% novog čistog prihoda zemljišta, bez obzira na to, koliko će ta zemljarina u obim zemljama iznositi. Osnova dakle dokida dosadanje kontingentiranje poreza od zemljišta (26 milijuna forinti), pa se prema tomu morao postotak odmah zakonom opredijeliti. Kada bi se kontigentiranje poreza pridržalo, onda bi bilo nemoguće porez od faktički čistog prihoda ubirati, te bi u tom slučaju i revizija katastra imala samo momentanu vrijednost, koja bi što dalje, sve više gubila se i niže podala.

Pogodnosti, što ih sad uživaju poplavi izvršena zemljišta, ostati će u krijeposti dok im vrijeme ne izmine.

Prema novoj zakonskoj osnovi snizit će se zemljarina ondje, gdje se dosadanji čisti prihod zemljišta ne će povisiti novom procjenom i ispravkom težadbene kulture.

Katastralni čisti prihod nije jednak faktičnom čistom prihodu zemljišta, nego je mnogo manji od ovoga. Razlog toj nejednakosti leži u načinu odredjenja katast. čistog prihoda, kod kojeg se ne uzima za podlogu celokupno gospodarstvo dotičnog posjednika, nego se taj prihod ustanovljuje za svaku česticu za sebe, bez obzira na gospodarsvenu svezu jedne čestice sa drugom. Ako se je danas čisti prihod zemljišta povisio iznad onog katastralnog* ustanovljenog g. 1885. samo za 25%, što

* Čisti katastralni prihod iznosa kod nas p. osječno 490 K.

je za cijelo istina, to će faktički veći čisti prihod zemljišta posve paralizirati niži postotak zemljarine.

Zemljarinski ključ od 20‰ jest najveći od sviju poreza i takav će i u buduće ostati. Na prvi pogled mogao bi tko pomisliti, da u tomu leži jedna velika nepravедnost. Nu to nije istina, jer dok će se druge vrste poreza odmjerivati od faktičnog prihoda, dotle će se zemljarina u buduće odmjerivati od kat. čistog prihoda, koji je kako smo gore razložili, mnogo manji od faktički čistog prihoda. Obično se danas drži, da je kat. čisti prihod 2 i pol puta manji od faktički čistog prihoda zemljišta, prema čemu u istinu pada postotak zemljarine ispod 10‰. To s teoretskog gledišta nije ispravno, te bi više odgovaralo duhu vremena, da se katastralni čisti prihod u sklad dovede sa faktičnim čistim prihodom zemljišta.

U Vojnoj Krajini, gdje ne postoji zemljorasteretni namet, koji u bivšem Provincijalu iznosi 1,624.000 K, iznosi sada zemljarina samo 17·1‰ od katastralnog čistog prihoda, te će se u tom dijelu domovine i kod sadanjeg čistog prihoda zemljarina povisiti na 20‰ katastralnog čistog prihoda ili za 2·9‰ više, nego do sada.

U buduće vodit će se sva borba oko toga, da ljudi svoja zemljišta što niže kvalificiraju i da im se što manji dohodak ustanovi.

Ako reasumiramo sve što smo rekli, to dolazimo do ovih glavnih rezultata:

1. Ispravlja se i dotjeruje dosta zastarjeli zemljišni katastar prema pravom stanju, na trošak države.
2. Oporezuje se zemlja prema faktički čistom prihodu, dakle razmjerno i pravedno, te se porezni ključ od 25·5‰ čistog katastr. prihoda snizuje na 20‰,

Toliko neka je u glavnom rečeno o novoj zakonskoj osnovi o reformi poreza, gledom na zemljarinu u opće. Iznijeli smo samo njene glavne ustanove onako, kako su u našoj široj javnosti već objelodanjene. Razumije se, da pojedine ustanove mogu od strane narodnog predstavništva biti promjenjene.

* Do sada iznosila je zemljarina Hrvatske i Slavonije preko 7 milijuna kruna, koja svota je bila sadržana u dosadanjem kontingentu od 52 milijuna.

A sad nam preostaje, da razložimo, što se ima razumijevati pod »čistim zemljišnim prihodom« šume, koji se ima oporezovati i da li se on mora promatrati u tu svrhu sa istog gledišta kao i onaj poljodjelskog zemljišta?

II.

Čisti prihod poljodjelskog ili šumskog zemljišta jest zemljišna renta. Ako se ima prema pojmu zemljarine samo zemljište oporezovati to je polučena zemljišna renta onaj iznos, koji se ima oporezovanju podvrći. Nu nastaje pitanje, da li je kod šumskog gospodarenja ispravno i opravdano samo zemljište oporezovati? Kod toga moramo u pameti imati razliku između potrajnog godišnjeg gospodarenja (Nachhaltsbetrieb) i onog, na kojem se radi malene površine šume i radi pomanjkanja raznih dobnih razreda ne može gospodariti godišnje potrajno, nego samo prekidno (aussetzender Betrieb).

Pitanje o načinu oporezovanja šuma obrazložio je sve strano profesor monakovskog univerziteta Dr. M. Endres u svojoj poznatoj knjizi „Forstpolitik« (1905.). Ovo pitanje nije još posve riješeno, te je na posljednjem međunarodnom kongresu u Beču (1907.) bilo predmetom rasprave, u kojoj je prof. Endres bio glavni referent. U našem daljnjem razlaganju, oslonit ćemo se na njegove izvode.

1. Oporezovanje šume, u kojoj se potrajno godišnje gospodari (Die Besteuerung der Betriebsklasse).

Prihodi, koje posjednik iz svoje potrajno godišnje uređene šume uživa, sastoje se iz zemljišne rente i iz kamata drvne glavnice, koja se u šumi nalazi. Ova drvna glavnica, koja representira 75—85%, vrijednosti cijele šume čini, da se šuma može potrajno godišnje uživati. Za vrijednost iznosa drvne glavnice jest posjednik šume bogatiji od posjednika poljodjelskog zemljišta jednake dobrote zemljišta.

Ako se dakle u potrajno godišnje uređenoj šumi samo zemljišna renta oporezuje, to ostaje neoporezovana drvna glavnica, koja predočuje snažno vrelo šumskog prihoda.

Iz ovoga slijedi, da se šuma, u kojoj se potrajno godišnje gospodarenje vodi, ima oporezovati prema šumskoj, a ne zemljišnoj renti.

Oporezovanje šumske rente ima za posljedicu, da se od šumom obrasle površine više poreza plaća, nego li od površine iste veličine i jednake dobrote zemljišta, ako se ona kao oranica ili livada obrađuje. Svi stariji zakoni o zemljarini nijesu to usvojili, nego su šumsku rentu indentificirali sa zemljišnom rentom poljodjelskog zemljišta, pa su šumu oporezovali jednakom mjerom kao oranicu i livadu. Ako tomu još dodamo, da su prihodi šume prije procjenjivani na osnovu niske cijene i da ni svi prihodi šume nijesu bili točno fiksirani, to se šumskom gospodarstvu kako prije, tako i danas, pred poljodjelskim gospodarstvom kod odmjere poreza pogoduje.

Da razliku u oporezovanju poljodjelskog i šumskog zemljišta predočimo, navesti ćemo ovaj primjer: Neka je *A* posjednik šume od 100 jutara, koja je potrajno godišnje uredjena sa 100 godišnjom obhodujom, a *B* neka je posjednik poljodjelskog zemljišta takodjer od 100 jutara iste dobrote zemljišta. Prihodna vrijednost zemljišta u oba slučaja iznosi 280 K. a godišnja renta zemljišta, uzevši da je $p = 2.5\%$, iznosi 7 K. Posjednik šumskog zemljišta *A* crpe iz šume godišnje 3.500 K, od koje svote otpada na zemljišnu rentu 700 K, a ostatak od 2800 K na kamate drvne glavnice.

Prema poreznom ključu od 20% morao bi on od godišnjeg prihoda od 3500 K. platiti poreza u iznosu od 700 K; od koje svote otpada 140 K na zemljište, a 560 K na drvenu glavnicu. Posjednik poljodjelskoga zemljišta *B* pako polučuje godišnji čisti prihod od 700 K te bi imao plaćati od toga godišnje poreza u iznosu od 140 K. Istu svotu platit će posjednik šume *A* onda, ako se samo vrijednost zemljišta oporezuje, i to unatoč tomu, što on godišnje više crpe u iznosu od 2800 K i što je za $2800 : 0.025 = 112.000$ K bogatiji od posjednika *B* poljodjelskog zemljišta.

Oni, koji se protive oporezovanju drvne glavnice navadjaju, da se u poljodjelstvu takodjer ni živi inventar — stoka — ne

oporezuje. Nu to stanovište nije ispravno, jer se stoka jednog poljodjelskog dobra ne može oporezovati, budući da se ona od prihoda tog dobra uzdržaje. Ispravno bi bilo to stanovište tek onda, ako se od brutto-prihoda oranicâ i livadâ odbiju troškovi uzdržavanja stoke, odnosno da vlasnik računom ustanovi, koliku vrijednost predodčuje djubar i rad stoke uložen u obradivanje poljodjelskog zemljišta, te da se ta vrijednost stavi u ravnotežje sa troškovima uzdržavanja dotične stoke. Jedino u onom slučaju morala bi se stoka oporezovati, ako je ona sama sebi svrhom gospodarenja, te se hrani s krmom, koja se na vlastitom posjedu ne proizvadj, nego se sa strane kupom nabavlja.

2. Oporezovanje šume, u kojoj se ne može potrajno godišnje gospodariti (Die Besteuerung des aussetzenden Betriebes).

Posve drugačije mora se oporezovati šuma, u kojoj se ne može potrajno godišnje gospodariti od one, u kojoj se takovo gospodarenje može voditi.

Vrijednost glavnog sječivog prihoda i na koncu obhodnje prolongiranih sviju međjutimnih užitaka, koji su tijekom obhodnje unišli, po odbitku kroz isto vrijeme prouzrokovanih kulturnih i upravnih troškova, — jednaka je konačnoj vrijednosti za vrijeme obhodnje polučenih zemljišnjih renta, odnosno kamatima prihodne vrijednosti zemljišta. Šume ove vrsti jesu površinom malene; to su većim dijelom šume seljaka, koji, kada su ju jednom posjekli i zasadili ili posijali, čekaju kroz dugi niz godina na ponovnu žetvu. Sječivi prihod takove šume možemo si predočiti takodjer kao sumu vrijednostih sviju dobara koja budu godišnje proizvedena i na kraju vremena — za koje produkcija traje — užita. Taj proces produkcije dobara, jednak je onomu, kada bi netko stanovitu svotu novaca kroz dulje vremena godišnje ulagao u štedionicu i sve odnosne iznose zajedno sa kamatima, na jedanput podigao.

Ako želimo čisti prihod, koji na koncu obhodnje polučimo, jednolično na pojedine godine razdijeliti, to dotičnu računsku operaciju možemo provesti na osnovu ove jednačbe:

$$Au + D \cdot 1 \cdot op^{n-a} + \dots - V(1 \cdot op^n - 1) - C \cdot 1 \cdot op^n = \frac{r(1 \cdot op^n - 1)}{0 \cdot op}$$

Ako međutimne užitke, te upravne i kulturne troškove jednostavnosti radi iz računa ispuštimo, to je $r = \frac{A_n}{1 \cdot 0p^n - 1} \cdot 0 \cdot 0p$. Ovaj matematski izraz predočuje nam rentu zemljišta (Boden-rente) ili prosječni čisti prihod šume, koja se potrajno godišnje ne uživa.

Recimo, da je sječivi prihod $A_{/100} = 3500$ K. to uzevši $p = 2 \cdot 5\%$, — rentu zemljišta, koja se ima oporezovati, predočuje ovaj iznos: $\frac{3500}{1 \cdot 025^{100} - 1} \cdot 0 \cdot 025 = 7$ K. Ako porezni ključ iznosi 20% čistog prihoda, to bi posjednik šume morao godišnje platiti $7 \cdot 0 \cdot 20 = 1 \cdot 40$ K poreza.

Iz ovoga jasno slijedi, da se šuma, u kojoj se potrajno godišnje ne gospodari, mora oporezovati prema zemljišnoj renti.

Prije se čisti prihod takove šume, koji se morao oporezovati, ustanovljivao tako, da se sječivi prihod aritmetički razdjelio na pojedine godine i dobivene parcele smatrale se kao jedinice površine potrajno uredjene šume. Prema tomu razdjeljenju morao je posjednik šume platiti porez na kamate drvne glavnice, koja u šumi u istinu nije ni postojala. Na taj način mora posjednik takove šume platiti mnogo veći porez, nego li posjednik polodjelskog zemljišta jednake dobrote zemljišta.

U našem primjeru jest iznos, koji se mora oporezovati $\frac{A_n}{u} = \frac{3500}{100} = 35$ K. Ako porezni ključ iznosi 20%, to bi morao posjednik šume platiti porez od $35 \cdot 0 \cdot 20 = 7$ K, dakle za $7 - 1 \cdot 40 = 5 \cdot 60$ K više!

Ovaj se višak očituje u tomu, da su u prosječnom iznosu od 35 K sadržani kamati drvne glavnice u iznosu od $35 - 7 = 28$ K, koje posjednik šume u istinu ne uživa, jer ih nema. Ove kamate bi on tek onda uživao, ako bi osim jednog jutra površine, imao još 99 jutara obrasle površine i to sa normalnim poredjajem dobnih razreda.

Spoznaja, da je oporezovanje šume, u kojoj se ne može potrajno godišnje gospodarenje voditi, prema prosječnom godišnjem prihodu ustanovljenom na aritmetски način $\frac{Au}{u}$ krivo, dovelo je mnoge na misao, da bi oporezovanje periodički ustanovljene prihodne vrijednosti šume (Walderwertungswert) bilo ispravnije. Nu ovo stanovište ne udaljuje se ni malo od prvoga, te ni ono takodjer nije ispravno, jer se zemljarina ima smatrati kao porez, koji se udara na prihod zemljišta, a ne oporezuje se zemljište kao nekaki kapital. Godišnji prihod zemljišta mora se u principu samo jedanput oporezovati i to samo u onoj godini, kada on unidje, a dalje više ne. Prema tomu dužan je posjednik takove šume namiriti porez od prihoda unišloga u dotičnoj godini, a ne od prihoda unišlog prošle i slijedeće godine. Samo ovaj način oporezovanja šume jest ispravan i temeljit i on odgovara općem principu oporezovanja zemljišta. Taj način oporezovanja šume stoji prema onomu, kod kojega se porez udara na prihodnu vrijednost zemljišta, u diametralnoj oprieci. Ako bi se ovaj poslijednji način oporezovanja šume prema njenoj prihodnoj vrijednosti usvojio, to bi se prihod svake prošle godine s onim slijedeće godine ponovno oporezovao, t. j. postepeno sakupljani prihodi od sjetve pa do žetve bi se neprestano oporezivali, što je posve neispravno, jer se godišnji prihod zemljišta ima samo jedanput oporezovati.

Ako bi se prihodna vrijednost svake pojedine sastojine uzela za osnovku oporezovanja, to bi se kod šume, u kojoj se ne može potrajno godišnje gospodarenje voditi, oporezovala samo vrijednost godišnjega prirasta, koji preostaje kao razlika između prihodnih vrijednosti dviju sastojina, koje jedna za drugom dolaze.

Zbroj sviju prihodnih vrijednosti pojedine sastojine jednak je vrijednosti glavnog sječivog prihoda Au , a zbroj godišnjih renta sviju prihodnih vrijednosti dotičnih sastojina jest jednak renti normalne drvne glavnice, koja je renta kod šume uređene za potrajno godišnje gospodarenje, jednaka njenom čistom godišnjem prihodu (Waldreinertrag).

Oporezovanje vrijednosti godišnjeg prirasta šume, u kojoj se ne može potrajno godišnje gospodarenje voditi, ne može se više smatrati kao zemljarina, nego kao tecivarina, a to zato, jer se zemljarinom udara porez na prosječni godišnji prihod zemljišta bez obzira na godišnju promjenljivost vrijednosti tog prihoda, koji je kod šume, koja se ne može potrajno godišnje uživati, skoro svake godine druge vrijednosti.

Protiv različitog oporezovanja šuma, u kojima se ali i različito gospodari, a koje mogu imati i jednaku površinu, navadjalo se, da se na taj način od jedne te iste površine, ubire veći ili manji porez prema tomu, da li se oporezuje zemljišna ili šumska renta. Nu ti navodi ne počivaju na čvrstoj osnovci, jer ih je prof. Endres¹⁾ oborio, dokazavši matematski, da je oporezovanje potrajno godišnje uredjene šume prema šumskoj renti, i one, u kojoj se ne može potrajno godišnje gospodariti, prema zemljišnoj renti, bar za vrijeme jedne obhodnje posve jednako i da u tomu nema nikakve razlike.

Teoretski ispravno stanovište o oporezovanju šuma, t. j. one šume, u kojoj se može potrajno godišnje gospodariti, prema šumskoj renti, a one šume, u kojoj se ne može potrajno godišnje gospodariti, prema zemljišnoj renti, usvojio je samo bavarski zakon.

U Pruskoj se oporezuju oba načina gospodarenja prema zemljišnoj renti, gdje vlasnici šuma, uredjenih za potrajno godišnje gospodarenje, vuku veliku korist, jer se veliki dio njihova kapitala, sadržanog u drvnjoj glavnici, ne oporezuje.

Može biti i treći slučaj, da se naime oba načina gospodarenja oporezuju prema šumskoj renti, koji način oporezovanja poznaje austrijski, virtemberški i badenski zakon. Kod toga načina ubire se porez od šume, koja se ne može potrajno godišnje uživati, tako, da se glavni sječivi prihod razdjeli na godine obhodnje i od svakog se dijela stanoviti postotak u ime poreza ubire.

Većina država međjutimne šumske užitke oporezuju, a druge opet ne; isto vrijedi i za nuzgredne šumske užitke. Nije sasma

¹⁾ Forstwissenschaftliches Centralblatt 1900.

ispravno, da se obje vrsti užitaka ne oporezuju, jer njihova vrijednost u mnogim šumama nije danas ništa manja od glavnog šumskog užitka drva.

Isto se tako u mnogim državama kod odmjerjenja poreza uzimlja različito u odbitak troškovi oko uprave i čuvanja šuma.

Jedino je posve opravdano i u interesu države korisno, da se nove šumske kulture, podignute sa znatnim troškovima na golim i pustim krajevima, opraštaju od poreza na stanoviti niz godina.

Tako austrijski zakon oprašta takove kulture na vrijeme od 25 godina, u Franceskoj se oprašta jedna trećina zemljarine na 30 godina, u Rusiji sve nove kulture takodjer kroz 30 godina, a zaštitne šume se opraštaju posvema od poreza. U Pruskoj, Bavarskoj i drugim saveznim državama njemačkoga carstva ne poznaju se takove polakšice.

Zakonski oblik zemljarina jest kako smo naprijed spomenuli najstarija forma poreza. Danas ima ona mnogo svojih protivnika, te su mnogi narodni poslanici u zajedničkom saboru u Budimpešti zagovarali, da se i tu uvede progresivno oporezovanje i t. z. »Existenzminimum«, jer bi se još i time polučila pravedna i razmjerna razdioba javnih tereta na pojedine državljanе.

Nije ovo mjesto, da se o tim pitanjima raspravlja, nego ćemo jedino istaći, da su se prihodi šum. gospodarstva, kao i ostalih grana agrikulturne produkcije znatno povećali, a naročito onih većih prema manjima šum. gospodarstvima razmjerno mnogo više poskočili, te nije ispravno, da se kod odmjerjenja poreza svima jednakom mjerom mjeri.

O produkciji drva i carini na drvo.

Nedavno je u Beču izašla knjiga: M. von Engel „Holz- zöle und Holzproduktions- Verhältnisse“, koju će sa zanimanjem prolistati ne samo industrijalac i trgovac drvom, već i šumar. Knjiga zaslužuje pažnju ne samo zato,

što je u njoj upravo ogromnim trudom sabran i obrađen tako opsežni i rastepeni materijal, već napose još i zato, što je potekla iz pera čovjeka, nikloga iz obitelji, koja je već u tri generacije zaposlena industrijom drva, i što se sam pisac već puna tri decenija bavi eksportom drva na veliko.

Prvi dio knjige sadržaje podatke o carini i produkciji drva u onim zemljama, koje su bilo svojom trošnjom, bilo svojom proizvodnjom od važnosti po trgovinu industrijom drvom Austro-Ugarske. U drugom su dijelu sakupljeni carinski stavci za sirovo drvo, polufabrikate i gotovu robu onih carinskih područja, koja su po svjetsku trgovinu od važnosti.

Djelu je priložena zanimljiva i trudom izrađena tabela o izvozu drva iz Austro-Ugarske godine 1905., 1906. i 1907. iz koje se ujedno razabire kako je važan pol žag, što ga zauzimlje naša monarkija u svjetskoj trgovini drvom.

Austro-Ugarska eksportira sirovo drvo, polufabrikate a i mnogu vrst gotove robe ne samo u zemlje srednje, istočne, južne i zapadne Evrope, već i u Aziju, sjevernu Afriku i druga prekomorska područja. Austro-Ugarska nam dakle pruža najeklatantniji primjer za internacionalitet trgovine drvom, koja pretežito obuhvaća sirovo drvo i polufabrikate.

Iznosimo u slijedećem nekoliko misli iz Engelovoga djela.

Drvo je kao važni industrijalni proizvod, u zadnjoj četvrti prošloga stoljeća prošlo niz značajnih promjena, koj u glavnom Engel karakteriše ovako

Osamdesetih i prve polovine devedesetih godina radilo se kod udaranja carine na drvo u nekim evropskim državama o tomu, da se na taj način zaštiti šumska renta, koja se smatrala nedostatnom. Zemlje za import sirovog drva i polufabrikata — Njemačka, Francuska i Švicarska — nastojale su da taj cilj poluče „zaštitnom carinom“ na rečenu robu; dok su eksportne zemlje — Austro-Ugarska — išle za istom svrhom niskim željezničkim tarifama. U toj perijodi nije trgovina drvom pokazivala nikakve jasne i jedinstvene tendencije, uslijed čestog dizanja i padanja cijena i konjunktura, koje su bile uzrokovane

bilo otvorenjem novih produkcijonih područja ili novih prometa, bilo promjenama u visini kamatnjaka.

Od konca devedesetih godina ovamo počela se na drvnom tržištu javljati znatna promjena, koja je našla izražaja u porastu cijena. Porast šumske rente ostao je doduše skoro netaknut od svih onih promjenljivih faktora, koji su bili od utjecaja na trgovanje drvom, no unapređivao ju je već sam široki razvojni zamah svjetskoga gospodarstva. (Uporabe drva u takovim granama industrije, koje troše i manje vrijedne sortimente, industrija papira, kemijska industrija, rudarstvo, porast kulture, pučanstva i blagostanja)

Engel drži, da je evropskoj carinskoj i prometnoj politici prestalo da bude glavnim ciljem povišenje šumske rente, već da je ona svratila svoju pažnju na polufabrikate, kako se to imenito opaža kod importnih zemalja, koje — s namjerom da zaštite vlastitu industriju — idu svojom carinskom politikom naročito za tim, da visinom carinskih stavaka za sirovo drvo i polufabrikate, oteščaju izvoz produkcijonim zemljama.

Baš carina na polufabrikate — veli on dalje — bila je središte one žilave borbe, koja se vodila kod sklapanja trgovačkih ugovora.

Na koncu svog uvodnog obrazloženja veli pisac, da u politici carine na drvo sve više prevladava misao, da je za šumsku rentu poskrbljeno već razvojem svjetskoga gospodarstva u opće, te da bi se imala svratiti pažnja u prvom redu na proizvodnju polufabrikata.

* * *

Od opsežnog detalja, u kojem su obrađena sva najvažnija carinska područja, iznijeti ćemo samo podatke za Austro-Ugarsku i Njemačku

Austro-Ugarska.

Na austro-ugarskom carinskom području nije — ni po starom autonomnom, ni po novom konvencijonalnom carinskom

tarifu (od 1. ožujka 1906) — udareno carinom (redovito se misli na uvoznu carinu):

1. Sirovo drvo: gorivo, građevno i tvorivo drvo, materijal za pletenje i kiće. Nadalje materijal za tokare i rezbare i napokon tvari za bojadisanje i strojenje (korjenje, lišće, cvjetovi, plodovi, šiška i kora izuzevši hrastovu i četinjavu, koja je udarena carinom od K. 0.60 po q).

2. Polufabrikati: Piljena roba, otesano, cijepano i rezano drvo (dužice, podvlake itd. izuzevši furnire).

Pod konac devetnajstoga i početkom dvadesetoga vijeka agitiralo se među interesiranim krugovima raznih industrijalnih poduzeća, koja troše drvo — no bez uspjeha — da se sirovo drvo udari izvoznom carinom. Ta se agitacija austrijskih industrijalaca naročito upirala o tendencu, koja se je čitav jedan decenij očitovala u rastućim cijenama sirovoga drva, odnosno u povišenje rente šumskoga tla. Ta je porasna tendenca poticala na razmišljanje: hoće li šumske sastojine Austro-Ugarske biti kadre, da pored domaćih potreba, koje neprestance rastu, trajno podmiruju još i izvoz sirovoga drva i polufabrikata. Taj prigovor našao je napokon izražaja u onom bez uspješnom nastojanju, kojim se je išlo zatim, da se na sirovo drvo udari izvozna carina.

Tomu bi prigovoru bilo samo onda mjesta, kad bi Austro-Ugarska bila na putu da postane importnom zemljom. No danas smo od te točke još veoma daleko. Austro-Ugarska je danas jedna od prvih eksportnih zemalja (vidi dalje napried skrižaljku o izvozu), jer njen uvoz upravo izčežava prema izvozu i iznosi po vrijednosti jedva 5% od ukupnog eksporta na drvu. (Pored toga valja imati na umu, da priličan dio toga importa otpada na egzotično drvo i na drvo, koje monarkiju samo tranzitira).

Svima proročanstvima o tobožnjem budućem manjku na drvu uzvraća Engel, da se danas na mnogim područjima čovečjega rada opaža nastojanje, kako bi se drvo zamijenilo drugim materijalom (kamenom, betonom, željezom, čelikom itd.).

no pored toga priznaje, da će se u budućnosti morati uzeti više obzira na fabrikaciju papira, koja danas guta već na hiljade hektara četinjave šume.

Engel se dakle pouzda u to, da će šume Austro-Ugarske još dugi niz godina namirivati ne samo sve domaće, već i eksportne potrebe, a to svoje pouzdanje upire on o ove činjenice.

Današnje stanje šuma prikazuje se ovako: U Austriji ima 9.76 milijuna hektara šume — dakle od prilike $32\frac{1}{2}\%$ od čitave površine. Druga pola monarkije ima šume oko 9.04 milijuna hektara — dakle oko 28% od čitave površine. (Točnije ovako: U Ugarskoj $26\frac{3}{4}\%$, u Hrvatskoj i Slavoniji 36%). K tome dolazi još 2.65 milijuna hektara šuma u Bosni i Hercegovini (52% od ukupne površine). U čitavom dakle austro-ugarskom carinskom području ima još 21.45 milijuna šume, što bi odgovaralo oko 31.7% od ukupne površine.

Polazeći s pretpostave da godišnja produkcija na drvu odgovara godišnjem prihodu, cijeni Engel ukupni godišnji prihod svih šuma Austro-Ugarske na 60 milijuna kubičnih metara. Od toga otpada na Austriju oko 30, na Ugarsku, Hrvatsku i Slavoniju oko 26 i na Bosnu i Hercegovinu oko 4 milijuna kubičnih metara.

Prema vrsti drva otpada od godišnjeg prirasta na drvu na austro-ugarskom carinskom području: na četinjače oko 29 milijuna m^3 , na bukvu 15 milijuna m^3 , na hrast 7 milijuna m^3 , na ostale listače (cer, grab, jasen, brijest, javor, brezu itd.) oko 9 milijuna m^3 . Od čitave producirane mase otpada manja polovica na razno porabno drvo, a druga veća polovica na gorivo drvo (uračunani su ovamo i svi otpaci).

Do zbiljnoga izvoza dolazi oko 6 milijuna m^3 građevnog drva i to: oko $2\frac{1}{2}$ milijuna m^3 sirovog drva (trupci, kusovi itd.), $3\frac{1}{2}$ milijuna m^3 polufabrikata (građevno drvo, piljena roba, podvlake, bačvarska roba itd.) Toj faktično eksportiranoj količini porabnog drva odgovara — otprilike — 9 milijuna m^3 sirovoga drva, koje je potrošeno u tu svrhu.

Od građevnog drveta, koje, kako smo već spomenuli, iznaša onu manju polovicu od čitave prirastne mase, dolazi do eks-

porta: od četinjača polovina, od hrastovine petina, od bukovine dvije desetine, a od ostalih listača nešto manje od jedne dva-desetine.

Od ukupne godišnje produkcije gorivoga drva dolazi do izvoza jedva jedvice jedan %.

Uzme li se k tome još u račun i ono po milijuna m³, što se u Austro-Ugarsku godimice uveze, ostaje dakle monarkiji što porabnog, što gorivog drva, preko 50 milijuna m³, dakle od prilike 1 m³ po glavi.

Izvoz drva iz Austro-Ugarske.

Izvezeno godine	Količina izvoza u q, u							
	Njemačku	Švicarsku	Italiju	Fran- cesku	Veliku Britaniju	Rusiju	Ru- munjsku	Srbiju
1905	22,759.807	1 632.301	7,779.714	1,389.919	195.807	2,649.784	2,061.368	892.113
1906	24,354.663	1,517.691	8,796.391	1,064.726	174.061	1,662.692	2,313.031	247.112
1907	24,199.985	1,747.332	9,709.248	1,025.591	106.780	1,839.956	2,688.649	175.591

Količina izvoza u q, u							
Tursku	Špa- njolsku	Belgiju	Nizo- zemsku	Bugarsku	Grčku	Egipat	Druge zemlje
313.274	1 6.762	179.319	407.918	77.529	296.776	671.330	367.626
207.779	145 572	96.023	302.490	66.321	336.296	524.209	401.752
149.135	179.004	140 816	281.246	23.587	296.124	564.817	428.845

Ukupna količina izvoza u q	Ukupna vrijednost izvoza u krunama
41.250.347	252,367.037
42,210.809	262,812,939
43,558.706	263,026.554

Baš u tom prosječnom broju vidi Engel osobito povoljan položaj Austro-Ugarske naprama drugim zemljama, gdje je taj broj znatno manji: Njemačka 0·8 m³, Francuska 0·7 m³, Belgija 0·6 m³, Velika Britanija 0·5 m³, Italija 0·4 m³. (Do ovih je podataka došao pisac odbivši od godišnje produkcije na drvu godišnji eksport).

Da uočimo svestranost i veličinu eksporta iz austro-ugarskog carinskog područja, donosimo napried skrižaljku, koja sumarno prikazuje izvoz drva g. 1905., 1906. i 1907.

Kako se već iz ove tabele razabire, glavno područje izvoza iz Austro-Ugarske jest Njemačko carstvo, pa će biti zanimljivo ako u nekoliko crta prikazemo i ovu importnu zemlju.

N j e m a č k o c a r s t v o .

Prema podacima od godine 1900. ima Njemačka oko 13·9 milijuna hektara šuma, dakle 25·8% od ukupne površine. Po procentu šumovitosti zaostaje dakle Njemačka dobrano za Austro-Ugarskom. Šta više: Pruska, koja reprezentira glavno produkcijono područje Njemačke, zaostaje dapače svojim procentom šumovitosti (23·7%) za spomenutim prosječnim postotkom Njemačke.

Njemačka ne samo da je pučanstvom brojnija od Austro-Ugarske, već je ovo i gušće; a uvaži li se, da se mnogo drva troši u razne građevne, industrijalne i rudarske svrhe, lako je razabrati, da je potrošak drva — računan po glavi, znatno veći nego u Austro-Ugarskoj.

Njemačka je dakle pored svega toga, što producira godišnje 35 milijuna m³ drva, upućena na uvoz i to poimence sirovog drva i polufabrikata. Ona je dakle izrazito importna zemlja.

Dalje je naročito istaći činjenicu, da prema podacima od godine 1900., samo malen dio njemačkih šuma (2·9 milijuna ha. od ukupnih 13·9 milijuna ha.) zapremaju listače. Među ovima je na prvome mjestu bukva, a za njom hrast. Od preostale površine zaprema: bor 6,243.500 ha., smreka 2,817.574 ha., jela 373 053 ha. i ariš 16.952 ha.

Iz ovoga se jasno razabize, da je najjača potreba Njemačke na tvrdom drvu — i to sirovom drvu, piljenoj robi, dužici i podvlakama — koju poglavito podmiruje Rusija i Austro-Ugarska. No ni vlastitom produkcijom četinjavog drveta ne može Njemačka da pokrije domaću potrebu, koja sve više raste uslijed zamašnije fabrikacije papira.

Ukupni uvoz drva Njemačke iz Austro-Ugarske dosegao je posljednjih godina 240.000 vagona (u vrijednosti od kojih 130 milijuna kruna).

Carinu na sirovo drvo, piljenu, otesanu i cijepanu robu valja u Njemačkoj prosudjivati sa posve drugog stanovišta nego na eksportnom području Austro-Ugarske. Kad sa godine 1879. uvodio u Njemačkoj zakon o carini, bila je na umu misao: očuvati se carinom od jeftinoga drva Austro-Ugarske, Rusije i Skandinavije. Bila je to dakle »zaštitna carina«. No otkako je porast na sveopćoj potrebi drva podigao cijene drvu i na rečenim dobavnim područjima Njemačke, nije njemačka carina na sirovo drvo drugo, već neka rentovna garancija za posjednike šuma. To će reći, ona reprezentira neki stalni prihod posjedniku šume, a to su u glavnom same njemačke države. (Valja istaknuti da najveći postotak [33·7%] od ukupne šumske površine otpada na državne i krunske šume). Engel ovdje ujedno vidi uzrok pojavu, da je kod zadnjih pregovora o carinskom ugovoru Njemačka mogla tako znatno sniziti carinu na sirovo drvo*).

Naprotiv carina udarena na piljenu robu početkom osamdesetih godina, imala je od uvijek karakter industrijalno zaštitne carine. Baš ova carina je prema novom ugovoru postala još osjetljivijom za one trgovce, koji eksportiraju polufabrikate u Njemačku.

Vrlo je umjerena carina na bačvarsku robu, koju Njemačka potražuje u velike.

Dr. A. Ugrenović.

Vidi o tom Šumarski list od g. 1906. str. 108.

Proračunanje drvne zalihe i prirasta u prebornim šumama.

U smislu ustanove točke II. §. 10. naputka za sastavak gospodarstvenih osnova, odnosno programa, koji je izdan naredbom kr. hrv.-slav.-dalm. zemalj. vlade, odjela za unutarnje poslove od 23. IV. 1903. br. 23.152, ima se „Opis sastojina“ za preborne šume sastaviti po obrazcu 4. toga naputka. Taj pako obrazac propisuje, da se stabla imaju razvrstati u debljinske razrede od 10—10 cm., te da se ima sasvim napustiti do nedavna običajeno ustanovljivanje starosti sastojina.

Ta odredba učinjena je stoga, što stabla u prebornim šumama, prema tomu da li su u svojoj mladosti i prigodom daljnega razvitka bila dulje ili kraće vrijeme potištena, veoma ne jednako prirašćuju, pak stoga fizičko doba stabla nije nikakovo mjerilo za njegovu sječivost. Da li je naime stablo za sječu dozrelo ili ne, odlučuje njegova gospodarstvena starost, a zatu je valjano mjerilo jedino njegova debljina. Stoga nam za prosudjenje „da li u pojedinom odsjeku imamo sječivih stabala i koliko ih imamo“ ne bi nikako bilo dovoljno, kada bi ustanovili i u »Opisu sastojina“ naznačili srednju starost sastojine, nego moramo ustanoviti i naznačiti koliko stabala, te sa kojom drvnom gromadom otpada na pojedini debljinski razred.

Vješt taksator, koji je dugogodišnjim radom u prebornim šumama, svoje oko dovoljno izvježbao, moći će to pomoću zato udešenih prihodnih skrižaljka dosta točno izračunati na temelju okularne procjene, nu najveći dio uredjajnika morati će se tu pomoći polaganjem pokusnih ploha, te će pri tomu, kako je poznato postupati tako, da će ponajprije obaći odsjek u svrhu, da si stvori jasnu sliku, zatim će izabrati i iskolčiti pokusnu plohu, a potom imati će na toj pokusnoj plohi preduzeti potrebne izmjere, kao što su klupiranje stabala, izračunanje njihovog kubnog sadržaja i izračunanje prirasta.

Time smo došli do onoga o čemu želimo u ovoj razpravici raspravljati.

I. 10—20							
II. 21—30							
III. 31—40							
IV. 41—50							
V. 50.—							
Ukupno							

Prsni promjer u cm.	Temelj-nica m ²	Broj stabala		Po vrsti drveća ukupno		Srednje (uzor) stablo po vrsti drveća					
		po vrsti drveća		sta-bala	temelj-nica m ²						
						m ²	cm	m ³	m ²	cm	m ³
11	0.0095										
13	0.0133										
15	0.0177										
17	0.0227										
19	0.0284										
			Ukupno								
21	0.0346										
23	0.0415										
25	0.0491										
27	0.0573										
29	0.0661										
			Ukupno								
31	0.0755										
33	0.0855										
35	0.0962										
37	0.1075										
39	0.1195										
			Ukupno								
41	0.1320										
43	0.1452										
45	0.1590										
47	0.1735										
49	0.1886										
			Ukupno								

[illegible]

Preborno gospodarstvo vodi se kod nas u pravilu u jelovim i bukovim šumama Gorskoga kotara i gornje Krajine.

Pošto te šume radi razmjerno slabih ciena jelovine i bukovine n. pr. prema hrastovini, te radi mjestimično slabih izvoznih prilika (pomanjkanje šumskih cesta), ili prevelike udaljenosti od svjetskih prometila, odbacuju slabi novčani prihod, to će radi toga slaboga rentabiliteta morati i uredjajnik imati na umu, da uredjenje šuma provede uz što manji trošak za šumoposjednika. On doduše ne će smjeti štediti na uštrb valjanoga gospodarskoga razdjelenja, jer obzirom na to, što se gospodarsko razdjelenje u pravilu ne ima mjenjati kod dogodičnih revizija, nego ima biti nješto stalnoga, treba da to svačako u duhu današnjega stanja znanosti i u smislu propisa spomenutoga naputka valjano i svrsi shodno provede, te da ga ne samo u nacrtu uriše, nego i vani u naravi trajno i vidljivo obilježi načinom, kako je to propisano u §. 5. spomenutoga naputka.

Kod procjene ali drvnih gromada i prirasta treba uredjajnik svakako da nastoji, da to obavi za uredjajne svrhe dovoljno točno, ali uz to sa što većom štednjom na trošku i vremenu. Stoga će on pri tomu imati izbjegavati rušenje velikoga broja »srednjih (uzor) stabala«* i neće se smjeti baviti sa veoma dugotrajnim i skupocjenim iztraživanjima u svrhu ustanovljenja kubnoga sadržaja i prirastnih funkcija, nego će dobro učiniti, ako to obavi što moguće jednostavnije, a to se po našem mišljenju daje učiniti na sljedeći način.

Na pokusnoj plohi obavi se klupiranje stabala, te rezultat ubilježi u odnosnim stupecima obrazca za „Pokusne plohe“ (vidi stranu 143—146 o. l.). Stabla se naime uvrste u odnosne rubrike dotičnoga debljinskoga razreda, na temelju odnosnih temeljnica izračuna se temeljnica i prsni promjer »srednjega (uzor) stabla“, nadalje se mjerenjem visine tih srednjih stabala, kojim poznatim visinomjerom (Faustmanov, Winklerov i t. d.),

* Do sada mjestimično uobičajeni izraz „uzor stablo“ držimo da ne odgovara tako dobro kao izraz „srednje stablo“. Ne traži se naime najliepše (uzorno) stablo, nego onakovo, koje odgovara prosjeku svih stabala, a to je srednje stablo.

ustanovi u koji razred lokalnih stablimičnih prihodnih skrižaljka dotična sastojina spada, te iz tih skrižaljka ustanovi drvena gromada „srednjega stabla“, a prema tomu i svih stabala dotičnoga debljinskoga razreda.

Ovakovih stablimičnih prihodnih skrižaljka (Baummassen-tafeln), imamo već za njeke predjele, a gdje ih nema, mogu se sravnjivanjem i prema tomu eventualno shodnim reduciranjem ili povišenjem, sasvim dobro upotriebiti one skrižaljke, što ih je za spomenute krajeve sastavila kr. erarska šumska uprava, ili one, koje je za njeke kraške predjele Kranjske (dakle na stobjini, koja je slična stobjini naših kraških šuma), izradio i objelodanio šumarnik M. Hladik (vidi »Šum. list« od g. 1904. str. 138).

Tim načinom ustanovljenja drvnih gromada otpada veoma skupocieno i dugotrajno obarenje i mjerenje „srednjih (uzor) stabala.“

Preostaje nam još izračunanje prirasta i to ne „p o p r e č n o g a“ godišnjega prirasta za onu dobu, kada će se dotične sastojine predvidljivo posjeći, nego u smislu alin. 2. točke 3. §. 11. spomenutoga naputka „t e k u ć e g a p r i r a s t a“ kao prosjeka svih debljinskih razreda.

Pošto je prirast u prebornoj šumi prema tomu, da li je dotično stablo bilo dugo potišteno ili ne, vanredno različan, to ako želimo da o njemu dobijemo pouzdane i uporabive podatke, moramo njegov razvoj istražiti ne na jednom ili dva stabla, nego na većem broju stabala i mjerenjem na više suprotnih strana. Ako uredjajnik hoće s jedne strane da tomu udovolji, a opet s druge strane da udovolji i zahtjevu »da ne potroši odveć vremena i novca«, to on ne smije da obara „srednja (uzor) stabla“ i da na njima mjeri prirastne funkcije, nego se on mora u tu svrhu poslužiti Presslerovim svrdlom (Prirastnjakom) i formulama za izračunanje prirasta na drvnoj gromadi u postotcima i to onih formula, koje taj prirast izračunavaju iz sadanjega prsnoga promjera i onoga prije n godina.

Takove formule jesu :

a) Presslerova (ako stablo više u visinu ne prirašćuje) po kojoj je
$$pv = \frac{D^2 - d^2}{D^2 + d^2} \cdot \frac{200}{n}, \text{ ili } = \frac{D - d}{D + d} \cdot \frac{400}{n};$$

b)
$$pv = \frac{D^3 - d^3}{D^3 + d^3} \cdot \frac{200}{n}$$
 (u onom slučaju ako je prirast u debljinu proporcionalan prirastu u visinu);

c) Granerova formula po kojoj je
$$pv = 400 \cdot \frac{i}{d};$$
 i

d) Schneiderova formula, po kojoj je
$$pv = \frac{k}{n \cdot D}$$

U svim tim formulama znači :

D = sadanji promjer u prsnoj visini bez kore mjeren;

d = promjer prsni prije n godina;

pv = postotak prirasta na drvenoj gromadi (volumenu).

i = širina jednoga goda samo na jednoj strani;

k = konstanta, koja varira izmedju 400 i 800, a n u Schneiderovoj formuli predstavlja broj godina, koji idu na 1 cm.

Za uredjajne svrhe u prebornim šumama, držimo da je najbolje uporabivi obličak pod a), a naročito Granerov obličak pod c).

Granerovom obličku se doduše s teoretičkog stanovišta dade prigovoriti to, da on daje točne rezultate samo onda, ako je i t. j. širina jednoga (zadnjegodišnjega) goda (samo na jednoj strani), veoma točno ustanovljena (naime na milimetre). To je ali, ako mjerimo samo jedan „god“, veoma teško obzirom na to, što granica izmedju jednoga goda i drugoga goda nije svugda tako markantno označena, a da se kod mjerenja tih godina ne bi u milimetrima moglo pogriješiti.

Da se toj pogriješki u praksi izbjegne i da se tu posebno za preborne šume veoma praktičnu formulu može u praksi upotrijebiti, preporučuje se, da se taj odlučujući »i« ne izračuna iz debljine jednoga (zadnjegodišnjega) goda, nego kao prosjek n . pr. zadnjih 5 godišnjih godina.

Na ovakav način, kako sam to već spomenuo, ne ćemo doduše postupati strogo znanstveno, ali ćemo za praktičnu porabu dobiti veoma uporabive podatke.

Budemo li postupali na spomenuti način, to ćemo dobiti drvenu gromadu i postotak prirasta za »srednja (uzor) stabla« dotičnoga debljinskog razreda, a pomnožimo li te podatke sa brojem stabala dotičnoga debljinskoga razreda, to ćemo dobiti drvenu gromadu i % prirasta za cijeli taj debljinski razred.

Po onomu što smo do sada naveli, obračunali smo postotak prirasta samo za pojedini debljinski razred. Mi ali taj postotak, a i tekući prirast moramo obračunati i u „Opisu sastojina“ naznačiti za cijelu sastojinu (odsjek). To je doduše obična računska operacija, nu pošto smo u praksi naišli, da gdjeokoga gg. sudruzi, tu učine računsku pogriješku tim, što bez obzira na drvene gromade pojedinoga debljinskoga razreda, uzimlju jednostavnu aritmetičku sredinu između svijuh prirasta, to držim da neće biti na odmet, ako jednim primjerom razjasnim, kako se u tomu slučaju ima računati.

N. pr. da imamo :

Debl. razr.	Drvena zaliha m ³	% prirasta	Prirast u m ³
I.	18	4.5	$\left. \begin{array}{l} \\ \\ \\ \\ \end{array} \right\} \begin{array}{l} \text{K} \\ \text{po obličju} \end{array} = 100$
II.	26	3.1	
III.	30	2.2	
IV.	80	1.7	
V.	86	0.9	
Ukupno 240 m ³		12.4	Ukupno 4.41 m ³

Po tomu je zajednički % prirasta svih 5 deblj. razreda po

$$\text{obličju } p = \frac{100 \text{ K}}{\text{K}} = 461 : 240 = 1.84\% \quad 192$$

Pošto se koli podatci o prirastu, toli i oni, koji su potrebni za opis stojbine, sastojine i t. d. imaju sabrati odmah nakon izklupiranja stabala pokusne plohe, to sam u svrhu, da se na licu mjesta mogu brzo izračunati promjeri „srednjih stabala“ za svaki debljinski razred, te zatim na njima preduzeti potrebna vrtanja sa „Prirastnjakom“, sastavio na strani 143.—146.

otisnuti obrazac „za obračunavanje pokusnih ploha“ sa željom, da ga gg. sudruzi izvole prigodom svojih radova upotriebiti i prema vlastitim opažanjima eventualno popraviti.

Izim navedenih razloga potaklo me je na to okolnost, što u tu svrhu nije službeno propisan nikakav obrazac, pak sam stoga imao prigode vidjeti, da se u tu svrhu npotriebljuju ne samo neshodni ili nepodpuni obrazci, nego da se podatei više-puta bilježe na kojekakove papiriće tako, da ih često sam sastavitelj nakon dulje vremena nezna odgonetnuti

Bude li se ali rabio spomenuti obrazac i to štampan ili litografiran u veličini obična arka papira, to ne samo da će biti pregledan, čitljiv i za svakoga šumara razumljiv, nego će se polučiti i to, da dotični šumar ne će moći zaboraviti zabilježiti niti jedan podatak, koji mu je potreban za potpuni opis sastojine i stojbine.

Za slučaj pako, da bi radi premještaja, bolesti ili inog kojega razloga, jedan šumar morao nastaviti nedovršeni uređajni rad drugoga šumara, ne će se pojavljati poteškoće, koje su se u tom pogledu znale do sada dogadjati. *A. Kern.*

LISTAK.

Osobne viesti.

Imenovanja. — U štatusu kr. erarskog šumarskoga osoblja u Hrvatskoj i Slavoniji imenovani su:

a) U području kr. šumskog ravnateljstva u Zagrebu kr. šumarnici Emil Tordony i Julijo Ulreich kr. šumarskim savjetnicima u VII., zatim kr. nadšumari Šandor Kayser, Gjuro Marton, Oton Nyitray i Rudolf Hajdu kr. šumarskim nadinžinirima u VIII., i kr. šumar Stjepan Janusseck kr. šumarskim inžinirom u IX. činovnom razredu, svi sa sustavnim berivima.

b) U području kr. šumskog ureda*) u Vinkovcima kr. šumarnici

*) Rabimo naslov „šumski ured“ stoga, što uobičajeni naslov „nadšumarski ured“ držimo neispravnim. Vinkovački ured imao bi se naime nazivati prema njemačkom „Oberforstamt“, što bi na hrvatski doslovno prevedeno glasilo „nadšumski ured“. To pako ne odgovara duhu hrvatskoga jezika, pak kao god što se je g. 1894. prigodom organizacije šumsko-tehničke službe kod političke uprave u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji, iz tih razloga napustio naslov „nadmazornik“, tako se ne može

Pavao Dianovszky kr. šumarskim savjetnikom u VII., kr. nadšumar Julijo Sóska kr. nadinžinirom u VIII., kr. šumar Béla Maier kr. inžinirom u IX. te kr. šumarski vježbenici Egidij Zvorika i Mihajlo Ljuština kr. šumarsko-inžinirskim kandidatima u XI. činovnom razredu, sa sustavnim berivima.

c) U području kr. šumskog ureda na Sušaku kr. šumarnik Dragutin Polaćek kr. šumarskim savjetnikom u VII., kr. nadšumari Rudolf Reschner i Franjo Barkóczy i kr. šumarskim nadinžinirima u VIII., kr. šumar Bela Zudor kr. šumarskim inžinirom u IX. te kr. šumarski vježbenik Todor Budisavljević kr. šumarsko-inžinirskim kandidatom u XI činovnom razredu sa sustavnim berivima.

Kod računovodstva pridieljenog kr. šumskom ravnateljstvu u Zagrebu imenovani su kr. šumarsko-računarski revidenti Nikola Njegovan, Bela Thuransky i Hinko Šolc kr. šumarsko-računarskim savjetnicima u VIII. činovnom razredu sa sustavnim berivima.

Konačno je kr. pisarnički pristav kod spomentoga šumskoga ravnateljstva Gjuro Čurčić imenovan kr. pisarničkim oficijalom u X. činovnom razredu, sa sustavnim berivima.

Černy Ladislav, nadšumar prvostolnoga kaptola zagrebačkog, imenovan je šumarnikom

Dušan Jasić absolvent zagrebačke šumarske akademije, imenovan je privremenim šumarskim vježbenikom kod 2. banske imovne občine.

Schmidt Josip okružni šumar vlastelinstva valpovačkoga, imenovan je šumarnikom vlastelinstva čabarskoga sa sjedištem u Gerovu.

Stublić Vjekoslav nadšumar slunjske imovne občine, imenovan je kr. račun. revidentom u IX. činov. razredu sa sustavnim berivima.

Umro — Početkom ovoga mjeseca umro je u Topuskom Prokop Agjić, umirovljeni kot. šumar I. banske imovne občine. Pokojnik se je nakon svoga umirovljenja stalno nastanio u Topuskom, gdje se je bavio civilnim mjerništvo, a uz to ustrojio je i rukovodio privatni 3-mjesečni lugarski tečaj, koji će dakako usljed njegove smrti morati prestati obstojati.

Zakoni i naredbe.

U kojem slučaju imaju gospodarstveni uredi imovnih občina plaćati razne poštanske pristojbe, a od kojih plaćanja su oproštene.

Kr. zem. vlada, odjel za unutarnje poslove izdao je dne 20. siječnja t. g. pod brojem 61.489 ex 1908., na gospodarstvene urede svih imovnih občina slijedeću naredbu:

Povodom ovamo podnešene molbe gospodarstvenoga ureda jedne imovne občine za posredovanje i izhodjenje meritorne rještibe, iz koje bi se obzirom na dopis Preuzvišenog gospodina kr. ug ministra trgovine u Budimpešti od 30. kolovoza 1907. broj 65.800/V, priobćene ovdašnjim odpisom od 4. studenoga 1907. broj 53.392 dalo jasno razabrati, u kojem slučaju imaju imovne občine plaćati razne poštanske pristojbe i od kojih su plaćanja oproštene, odpisuju se znanja i ravnanja rabiti niti naslov „nadšumski ured“, ali isto tako držimo pogriješnim i naslov „nadšumarski ured“, jer bi to odgovaralo njemačkom »Oberförsteramt«, što je jednako sa »Oberförsterei«, a to je u bitnosti isto kao naše kotarske šumarije. Stoga akoprem naslov „šumski ured“ nije sasvim točan izraz, držimo da je ipak znatno bolji nego i ostala dva izraza.

radi u savezu s ovdašnjim' odpisom od 26. lipnja 1894. broj 29.686., odnosno već napried spomenutim odpisom od 4. studenoga 1907. broj 53.392., da je Preuzvišeni gospodin kr. ug. ministar trgovine u tom pogledu svojim dopisom od 18. studenoga 1908 broj 89.584 ovamo saobćio slijedeće:

Gospodarstveni uredi imovnih općina u Hrvatskoj i Slavoniji uživaju oprost od poštarine za one svoje obične (nepreporučene) listove i dopisnice, kao i zamotke spisa, što ih međusobno i bezuvjetno portoprostim oblastima, uredima i organima u poslu javne uprave upravljaju.

Gospodarstveni uredi su dužni za preporučeno predane portoprostne svoje listove i dopisnice prigodom predaje platiti pristojbu za preporuku, a oprost od poštarine ne proteže se na novčane pošiljke ni na druge pošiljke — osim zamotaka spisa — koje potječu od gospodarstvenih ureda.

Od gornjega opsežniji oprost od poštarine ne može se gospodarstvenim uredima imovnih općina u Hrvatskoj i Slavoniji podijeliti, budući imovne općine u Ugarskoj materijalnoj zemlji u opće ne uživaju oprosta od poštarine, odnosno, ako se njihove poštanske pošiljke možda ovdje ondje portoprostom rukuju, to se samo pogriješkom zbiva.

Što se tiče oprosta ispod dostavnine i doglasnine za gospodarstvene urede imovnih općina u Hrvatskoj i Slavoniji mjerodavne su ustanove naredbe spomenutog gospodina ministra od 30. kolovoza 1907. broj 65.800 priobćene ovdašnjom naredbom od 4. studenoga 1907. broj 53.392., pa da stoga, što upitni gospodarstveni uredi polag gore navedenog u stanovitim granicama uživaju oprost od poštarine, još ne slijedi, da uživaju i bezuvjetan oprost od dostavnine i doglasnine, već su u potpunom pogledu mjerodavne općenite ustanove.

Gospodarstveni su uredi dakle u smislu točke 22 a) §-a 16. dijela II. „Poštanskih tarifa i Poštanskog poslovnika“ oprošteni od dostavnine i doglasnine samo za one zamotke i novčane listove, koje od kojega ureda dobivaju, ali su inače za zamotke i novčane listove, koji na njihov naslov prispjevaju, dužni dostavniku i doglasniku platiti.

Gore navedeno popunjuje se još time, da u smislu točke 2. §-a 18. poglavlja I. i točke 7. §-a 6 poglavlja II. u dijelu I. „Poštanskih tarifa i Poštanskog poslovnika“ gospodarstveni uredi nisu dužni dostavnine plaćati za dopisivanje i poštanske doznačnice, izuzev ona mjesta, gdje poštanski ured istodobno su dostavom poštanske doznačnice isplaćuje na domu i svotu doznačnice, jer su ondje gospodarstveni uredi dužni plaćati pristojbu za isplatu na domu od 4 f. po komadu (iznad pet komada 2 f. po komadu, ali barem 20 f.).

Konačno što se tiče novčanih pošiljaka, koje općinska poglavarstva upravljaju na gospodarstvene urede imovnih općina, opaža se, da se ne može prigovoriti onom stanovištu poštanskog i brzog javnog ravnateljstva u Zagrebu, što izjavljuje, da su i ovi novi potvrđeni poštari.

Općine naime u smislu točke 3. ustanova, sadržanih na strani 124. odnosno 125. dijela V. „Poštanskih tarifa i Poštanskog poslovnika“ uživaju oprost od poštarine samo za one novce, koje u svojem prenešenom djelokrugu za državu sabiru, ubiru ili utjerivaju, — ali i u ovom slučaju mogu samo drugoj općini ili bezuvjetno portoprostim oblastima, uredima i organima slati takove novce prosto od poštarine.

Iz upravne prakse.

Šume onakovih zemljišnih zajednica, koje nisu u stanju da svaka za sebe namjesti i plati valjanoga lugara, mogu se spojiti u jednu zajedničku čuvariju.

Rješitbom kr. zem. vlade, odjela za unutarnje poslove od 3. ožujka t. g. broj 56.339 ex 1908., odbijen je utok zemljišnih zajednica M., L., M. i T., te potvrđena odluka kr. kotarske oblasti u S., odnosno žup. upravnoga odbora u Z., kojom je određeno, da spomenute četiri zem. zajednice imaju za čuvanje njihove šume L. u zajednici namjestiti jednog osposobljenog lugara.

Spomenute odluke su potvrđene iz slijedećih razloga:

Šumarski tehničari kr. kotarskih oblasti, koji vode stručnu upravu u šumama zemljišnih zajednica a naročito onaj kod kr. kotarske oblasti u S., kojega je poslovanje uslijed velikoga broja zemljišnih zajednica i velikoga njihovoga šumskoga posjeda, veoma razgranjeno i mnogostrano, može tu upravu uspješno voditi samo u onom slučaju, ako se lugarsko osoblje zemljišnih zajednica uz čuvarsku službu, može takodjer upotrebljavati kao pomoćno tehničko osoblje. To se pako polučiti može samo onda, ako je to osoblje s jedne strane propisno osposobljeno, a s druge strane tako plaćeno, da se ono ne mora baviti inim nuzgrednim zanimanjem, nego se svojoj lugarskoj službi može potpunoma posvetiti.

Potrebno je stoga da spomenute zem. zajednice postave osposobljeno lugarsko osoblje, a ako one takovo osoblje nisu kadre svaka za sebe namjestiti i platiti, to je opravdano, da se njihove šume spoje u jednu, zajedničku čuvariju i time omogućí, da se bez znatnijega otećenja tih zemlj. zajednica namjesti osposobljeni lugar.

Tražbine krajiške imovne občine protiv njenih činovnika, koje se izvode iz službenog odnošaja imaju se utjerati administrativnim putem bez utjecaja suda.

Rješitbom kr. zem. vlade, odjela za unut. poslove, od 1. prosinca 1907. broj 68.195. nije potvrđen zaključak gospodarstvenog odbora O. imovne občine od 17. kolovoza 1907. kojim je zaključeno, da se svota od 474 K 95 f., što ju u ime raznih predujmova i naknada duguje rečenoj imovnoj občini umirovljeni šumar X., imade sudbeno osigurati na jamčevinu rečenog šumara, s razloga, što se u smislu zadnje alineje §. 9. zakona od 11. srpnja 1881. (kojim se razjašnjuju odnosno preinačuju neke ustanove zakona od 15. lipnja 1873. o imovnim občinama u hrv. slav. vojnoj Krajini), u savezu sa previšnjim riješenjem od 8. kolovoza 1834., proglašenim odpisom dvorske komore od 1. prosinca 1834. i previšnjeg riješenja od 11. prosinca 1841., proglašenog odpisom dvorske komore od 3. siječnja 1842.*) broj 50.693., tražbine imovne občine

* Previšnjim riješenjem od 8. kolovoza 1834. ustanovljeno je naime, da odbitke od plaća ili mirovina državnih činovnika zbog utjeranja ili osiguranja erarskih, iz službenih odnošaja proističućih tražbina imaju — bez utjecaja sudova — odrediti dotične upravne oblasti i izposlovati kod blagajne budi neposredno, budi putem pretpostavljenih im oblasti; nadalje takove odbitke ne mogu pod nikojim načinom prijeći makar i prije još po privatnicih stečene zapljene i ustupi, pa da se stoga izvedenje odnosnih prava privatnika može zatražiti samo na onaj dio plaće ili miro-

prema svojim činovnicima, koje se tražbine izvode iz službenog odnošaja, kako je to u konkretnom slučaju, imaju utjerati administrativnim putem bez utjecaja suda.

Stoga se spomenuta tražbina imade uknjižiti na jamčevinu rečenog šumara time, da će se ista podmiriti u onom času, kada jamčevina dospije na isplatu.

U M. p. d. priobćio Dr. A. Goghia.

Različite vijesti.

Proti studeni vrlo oporna biljka. Kako velika otporna snaga biljka proti studeni može biti, o tom nam javljaju putnici na sjeverni stožer.

Najčudnovatije o tom saznajemo od Nordenskjölda iz vremena, kada je on godine 1878/9. na obalama Pitlekaja u Sibiriji na ladji „Vegaj“ prezimio.

Srednja studen zimskih mjeseca od studena do travnja bijaše od -16° do -26°C , a katkada -40°C do -46°C !

U tom ledenom kraju izloženo proti vjetru, na pješčanom brežuljku rasla je biljka žličarka — *Cochlearia fenestralis* (Löffelkraut), od koje cvietni djelovi imaju ljekovito eterično ulje; lišće se upotrebljuje za proljetnu šalatu; korenje poput hrena ribano uz jela, a rečeno ulje kao liek proti poznatoj morskoj bolesti „skorbutu“.

Iztraživači su ljeti 1878. vidjeli, kako je ta biljka počela cvasti i divno plod razvijati.

U tom stanju cvatnje, gdje je imala još mnogo nerasecvjetanih pupova, zateče ju strašna polarna zima.

Sada se je držalo, da će silna studen od -40° do -46°C nježno lišće i pupove i nedozrelo sjeme bez milosrdja uništiti. Ali ne! To dijete sjevernoga bilinskoga carstva nije stigla sudbina našega njeznoga cvijeća, koje već obični mraz ofuri i uništi.

Kada se je opet lijeto povratilo, tada se je iz sna probudila i ta bilina, te je nastavila život, gdje ga je početkom zime prekinula.

Lišće joj se zazelenilo, iz pazušaca lišća udariše novi pupovi, a prošlogodišnji još neotvoreni, otvoriše se.

Tada polarni putnici ostadoše zapanjeni, nad takovim čudom prirode, nad silnom životnom snagom, kojom znade odoljevati silnoj polarnoj studeni.

N. P.—K—ić.—

vine, kojega izplata nije obustavljena; napokon da se takovi odbitci od plaća i mirovina za predbježno osiguranje jamčenja, koja proizlaze iz službenih odnošaja, još prije nego li se o takovom jamčenju stvori konačna odluka, mogu bez zaprieke odrediti, čim se iz preduzetih izvida ukazuju dovoljni razlozi sumnje, da su upitne osobe obvezane pružiti naknadu. Nj. Veličanstvo učinilo je ujedno oblasti odgovornima, da kod toga postupaju sa zreloom promišljenošću i oprezom, da takove mjere upotriebe samo u slučajju dovoljnih razloga sumnje i bojazni da bi erar bio oštećen, te da izragu i razpravu, koja je potrebna, da se konačno izreče dužnost naknade, što više požure.

Previšnjim pako odpisom od 11. XII. 1841. odredjeno je pako, da za realizovanje po državnih ili gradskih činovnicih položenih jamčevina, čim je dužnost činovnika konačnom administrativnom odlukom izrečena, nije potrebna daljnja odluka sudbene oblasti, već da se bez odvlake može pristupiti otudjenju za jamčevinu služećih obveznika, nu da se kod toga imade dostojan obzir uzeti i na druga prava vlasništva i zalogu, za koje dotične obveznice jamči.

(Vidi Smrekarov Priručnik knjiga II. str. 52.)

**Štatus kr. erarskih šumarskih činovnika i podčinovnika u kralja-
vinama Hrvatskoj i Slavoniji.** — Prema državnom proračunu za g. 1909.
jeste štatus rečenih činovnika sljedeći:

Čin. razred.	Broj mjesta.	Značaj.	Plaća.
VI.	3	šum. nadsavjetnik	{ 1 mjesto sa 8.000 K 2 " " 6.400 "
VII.	8	šum. savjetnik	svi sa 4.800 "
VIII.	20	šum. nadinžinir	" " 3.600 "
IX.	20	šum. inžinir	{ 2 mjesto sa 2.900 " 18 " " 2.600 "
X.	16	šum. inž. pristav	{ 3 mjesto sa 2.200 " 13 " " 2.000 "
XI.	6	šum. inž. kandidat	svi sa 1.400 "
—	8	šum. inž. vježbenik	sa pripomoći od 1.000 "

Ukupno 81 mjesto.

Po proračunu su obćenito u svakom činovnom razredu sistemizirana 3 plaćevna razreda, nu radi pomanjkanja starijih šumarskih činovnika u pojedinim činovnim razredima, nisu sva tri stepena popunjena.

Štatus lugara (podčinovnika) jest i to:

a) podčinovnici I. razreda 6 mjesta sa 1.300 K plaće

44	"	"	1.200	"	"
59	"	"	1.100	"	"
36	"	"	1.000	"	"

b) podčinovnici II. razreda 14 " " 1.000 " "

52	"	"	900	"	"
64	"	"	800	"	"
42	"	"	700	"	"

Ukupno 317 mjesta.

Šumski požari — Nadovezujući na izkaz u broju 11. i 12. Šumarskoga lista od godine 1908. donášamo niže izkaz o požarima, koji su se tečajem g. 1908. dogodili u šumama otočke imovne občine.

Tim povodom se ponovno sa molbom obraćamo na ostale šumske uprave, naročito one, kojih šume leže na krašu u Gornjoj Krajini, Primorju i Gorskomu kotaru, a sastoje se u velikom dielu iz crnogoričnih šuma, u kojima su šumski požari već po naravi stvari veoma česti, a uz to i veoma pogibeljni, da nam radi statistike pošalju slične izkaze.

Ove izkaze donášamo pako stoga, što se nadamo da će u doglednomu vremenu biti podpun, te onima, koje bi to zanimalo, a koji ne mogu doći do uredovnih izkaza, pružiti time podpunu i u mnogom pogledu zanimivu statistiku.

Koli niže navedeni izkaz, toli i onaj u broju 11. i 12. Šum. lista od pr. g. odnose se na vanredno velike šumske komplekse, u kojima je koli radi udaljenosti šuma od sela, toli radi kršovitosti tla i pomanjkanja svake vode, osobito teško pogasiti šumske požare, i u kojima su nazad nekoliko godina veliki šumski požari bili na dnevnom redu. Stoga je vanredno utješljiv pojav, da je u minuloj godini, koja je radi dugotrajne suše bila osobito pogibeljna, u šumama bilo razmjerno veoma malo štete od požara.

Tekući broj	Požar je bio							Vrst požara
	u području šu- marije	u šumskom srezu	sastojine					
			površina rali	vrst drveća	starost god.	šteta		
						K.	fl.	
1	Otočac	Branjevina Po- ljički vrh	1 75	hrast	15	—	—	P r i z e m n i
2		Brušljan	0 50	bukva	50—60	—	—	
3		Svilaruša	0 14	bukva grab i hrast	2—6	—	—	
4		Vrbovice	1 50	jela i bukva	80—120	—	—	
5		Kompoljski vrh	5—	bukva	15—30	—	—	
6	Perušić	Biela i crna grada	0 31	a) bukva	15—20	60	—	
			0 43	b) jela	40—80	1 0	—	
7	Sinac	Marković rudine	1 00	jela	40—50	100	—	
8		Godača	1 50	jela	60—80	120	—	
9		Marković rudine	0 75	—	—	—	—	
10	Korenica	Dolac	0 50	—	—	—	—	
11		Velika Plješivica	6 00	a) bor, javor bukva, grab	3—150	360	—	
			0 25	b) jela	50—100	30	—	
12		Javornik	1 00	jela i bukva	5—100	120	—	
13		Velika Plješivica	0 25	jela	3 30	28	—	
14		Javornik	0 002	—	—	—	—	
15		Velika Plješivica	6 00	a) bukva, grab i javor	20—30	180	—	
			1 5	b) bukva	3—40	120	—	
16		Javornik	150 00	bukve, jele i omorike	3—120	12 000	—	

Tekući broj	Požar je bio							Vst požara	
	u području šu- marije	n šumskom srezu	sastojine				šteta		
			površina rali	vrst drveća	starost god.	K			fil.
17	Korenica	Skipina poljana	3·00	jela i bukva	3 - 100	150	—	P r i z e m n i	
18		Javornik	3·00	jela i bukva	3 - 120	180	—		
19		Velika Plješivica	25·00	bukva	3 - 60	1500	—		
20		Bubinka	0·75	bukva	3—50	40	—		
21		Bubinka	8 00	buk a, jela, omor	3—100	500	—		
22		Trlo	8·00	bukva	3—100	800	—		
23		Trlo	4·00	bukva	3 100	160	—		
24		Trlo	2·00	bukva	3—100	80	—		
25		Velika Plješivica	1·00	bor, bukva i javor	3—120	50	—		
26		Mrsinj	5·00	bukva	30- 50	120	—		
27		Velika Plješivica	2·00	bukva	30- 50	100	—		
28		Javornik	3·50	bukva i jela	3 - 100	150	—		
29	Krasno	Begovača	0·087	jela i omo- rika	120	150	—		
30		Kalčića vrh	0·17	jela i omo- rika	150	500	—		
31		Razkriž-Stirovača	3·00	bukva	30—150	—	—		
32		Šatorina	6·00	bukva	50 150	—	—		
33		Knežev vrh	6·00	bukva	30—150	—	—		
34		Jelovac-Apatišan	0·078	bukva i jela	40 - 150	480	—		
35		Grabovo rame	10·00	jela i omo- rika	2—14	300	—		
36		Grabovo rame	0·035	jela i omo- rika	16 starih stabala	150	—		
		Ukupno	269502	—		18.178	—		

Novi nazivi kr. erarskih šumarskih činovnika. — Preuzvišeni g. kr. ug. ministar za poljodjelstvo, na temelju ovlasti dobivene državnim proračunom za god. 1909, odredio je, da se za označenje šumarskih činovničkih mjesta sistemizovanih u djelokrugu, pod njegovom upravom stojećega ministarstva, imaju od sele upotrebljavati sljedeći naslovi:

u VIII. čin. razr. mjesto „šumarnik“ — „šumarski nadinžinir“; u IX. čin. razr. mjesto „nadšumar“ — „šumarski inžinir“; u X. činovnom razredu mjesto „šumar“ — „šumarsko - inžinirski pristav“; u XI. činovnom razredu mjesto „šumarski kandidat“ — „šumarsko-inžinirski kandidat“ i konačno mjesto „šumarski vježbenik“ — „šumarsko-inžinirski vježbenik“.

Prema tomu uslijedila su već i najnovija imenovanja (vidi stranu 151. o. l.).

Da li je od važnosti iz kojih krajeva potiče šumsko sjemenje i da li se svojstva pojedinoga stabla prenašaju na njegovo potomstvo. Glede jele je pokusima utvrđeno da biljke uzgojene iz sjemenja iz raznih visina sve do 1300 metara nad morem, nisu ni glede uzrasta, niti glede otpornosti proti mrazu nikakove razlike pokazivale. Kod ariša pokazalo se je njeko naginjanje na prenašanje svojstava. Glede oblika debla je Dr. Cieslar ustanovio, da u tomu pogledu imade njeku prednost ariš iz Sudeta naprama arišu iz alpskih predjela, te on prvog preporuča za sadnju u nižim predjelima, dočim za alpinsko sjeme preporuča da se ne upotrijebljuje daleko od svoje postojbine. Gorski javor iz nižih položaja, te iz položaja preko 1600 metara da daje biljke sa slabim prirastom. Biljke koje potiču od sjemenja iz nižih položaja potjeraju u proljeću 7—20 dana prije nego li one iz sjemenja, koje potiče iz visokih položaja, a k tomu one potonje u jesen za 10—30 dana izgube prije lišće. Glede sjemenja potičućega sa raznih ekspozicija (strana svijeta), te glede biljka bukve, koje su uzgojene u hladu i onih uzgojenih u potpunom svjetlu, pokusi još nisu zaključeni. Iz dosadanih pokusa razabire se nadalje, da se najboljemu uspjehu možemo uvijek nadati tada, kada se upotrijebljuje sjeme od stabala, koja su uzrasla pod istim okolnostima i što bliže onomu mjestu, gdje se želi saditi, pak da je stoga najsigurnija pomladba naravnim naplođenjem. Konačno je pokusima ustanovljeno, da samo onakova svojstva prelaze na potomstvo, koja su se uplivom klime i stobine razvila tečajem nebrojenih generacija.

Glavna skupština društva gospodarskih i šumarskih činovnika obdržavana je dne 4. ožujka 1909. u pol 10 sati prije podne u prostorijama „Slavonskoga gospodarskoga društva“ u Osijeku. Predsjedao joj je predsjednik Gjuro pl. Ilić. Kr. zem. vlada, koja za ovo mlado društvo pokazuje živo zanimanje, izaslala je na skupštinu pro. Kostu Ilibašića. Od strane društvenog predsjedništva i odbora prisustvovali su skupštini: Franjo Gröger, Našice, Vinko Dečak, Djakovo, Andrija Gettwert, Petrijević, prof. Kosta Ilibašić, Zagreb, Stjepan Kopf, Valpovo, Rudolf Maraković, Djakovo, Gjorgje M u a čević, Osijek, dr. Franjo Poljak, Zagreb, Miroslav Steinhausz, Vukovar i Mladen Vukmir, Osijek. Nadalje je prisustvovalo skupštini oko 50 pravih članova. — Izvještaj o djelovanju i blagajnički račun primljen je s odobravanjem na znanje. Isto je tako odobren za proračun g. 1909., koji operira u tekućem računu

sa iznosom od okruglo 1400 K. Imetak društveni iznosi 3300 K. — Iz-zriebani članovi budu ponovno birani, tako da je odbor ostao isti. Na predlog ravnatelja Krause — Bizovac, snižena je članarina od 24 odnosno 12 K na 10 K za sve prave članove bez razlike. Za podupirajuće čla-nove ustanovljuje se članarina sa 6 K. Stvoren je zaključak, da se glavne skupštine obdržavaju svake godine u drugom mjestu.

Broj 1923. — 237 šum.

Oglas.

Zemljišna zajednica Ravna Gora prodaje postavljeno na kolodvoru Vrbovsko 476000 trogodišnjih omorikovih presadnica. — 1000 kom. po 7 kruna i 50.000 četiri godišnjih presadnica crnog bora (*P. austriaca*) — 1000 kom. po 9 kruna.

Naručbe se primaju kod potpisane kr. kotarske oblasti:

Kr. kotarska oblast

U Vrbovskom 5. ožujka 1900.

Kr. kot. predstojnik.

Dopisnica uredništva.

Kot. šumariji im. obč. br. I. i II. u G. U buduće slati ćemo onoliki broj Lug. v. koliko nam je naznačeno.

Kot šumariji brod. im. obč. u V. U buduće slati ćemo zatraženi broj Lug. viestnika. Manjkajuće brojeve za ožujak poslismo. Za slučaj da se imaju i za mjesec siećanj i veljaču priposlati, molimo o tomu nas obavjestiti

I. A. nadl. u V. Koli cieti Šum. list za g. 1908., toli i brojeve 1 2. i 3. od t. g. poslali smo Vam naknadno, a pojedno smo ispravili adresu.

I. O. lugar u Pr. Broj 1. poslali smo Vam ponovno. Prvobitno posiani Vam broj bijaše nam povraćen sa opaskom da se tamo ne nalazite,

V. V., J. D. i L. L. u Z. Poslali smo Vam takodjer broj 1. i 2. Šum. lista od t. g.

Kotar. šumariji im. obč. u V. [poslali smo naknadno još 7 primjeraka L. V. broj 3.

K. M. u H. Najljepša hvala na pripisanoj viesti. Upotriebili smo za list. Preporučamo se i nadalje.

M. D. u D. Za novih 5 članova II. raz. slati ćemo Lug. viestnik putem kotar-skoga ureda. Za slučaj da to nebi odgovaralo, molimo o tom obavijest.

P. M. u O. Zahvaljujemo na pripislanom članku, nastojati ćemo ga upotriebiti za sljedeći broj.

SADRŽAJ.

Strana

O porezu na šume. Piše dr. Gjuro Nenadić, kr. šumar. pristav	121—134
O produkciji drva i carini na drvo. Piše dr. A. Ugrenović	134—141
Proračunanje drvne zalihe i prirasta u prebornim šumama.	
Piše A. Kern	142—151
Listak. Osobne vijesti. Imenovanja. — Umro.	151—152
Zakoni i naredbe	152—153
Iz upravne prakse	154—155
Različite vesti; Proti studeni vrlo oporna biljka. —	
Štatus kr. erarskih šumarskih činovnika i podči-novnika u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji. —	
Šumski požari. — Novi nazivi kr. erarskih šumarskih činovnika. — Da li je od važnosti iz kojih krajeva potiče šumsko sjemenje i da li se svojstva poje-dinoga stabla prenašaju na njegovo potomstvo. —	
Glavna skupština društva gospodarskih i šumarskih činovnika	155—160
Oglas i dopisnica uredništva	160

Uredjuje kr. šum. nadzornik Ante Kern. Tiskara C. Albrecht (Maravić i Dečak)